

REMISSVAR

2017-12-21
Dnr 3.9:0741/17

Socialdepartementet

**Omedelbart omhändertagande av barn och unga i vissa
internationella situationer (Ds 2017:49)**
(dnr S2017/05543/FST)

Bakgrund

Utredningen om tvångsvård för barn och unga lämnade den 26 juni 2015 sitt slutbetänkande Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71). Betänkandet innehåller bland annat ett förslag om att den nuvarande lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) ska ersättas med en ny lag med samma namn. Betänkandet har remitterats och förslagen bereds för närvarande inom regeringskansliet. Mot bakgrund av de synpunkter som framfördes under remitteringen av förslaget beslutades att en särskild utredare skulle ges i uppdrag att utreda de rättsliga förutsättningarna för att med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) omedelbart omhänderta barn och unga som befinner sig i Sverige men har hemvist utomlands.

Utredaren har gjort bedömningen att det i LVU bör förtydligas att skyddsbehövande barn och unga som vistas i Sverige kan omhändertas omedelbart i akuta situationer, oberoende av om de har hemvist utomlands eller har någon annan anknytning till utlandet.

Inledning och sammanfattning

Barnombudsmannens yttrande tar sin utgångspunkt i vårt uppdrag att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Sammanfattningsvis tillstyrker Barnombudsmannen förslagen i promemorian men har vissa synpunkter gällande ansökan om fortsatt omedelbart omhändertagande.

Barnombudsmannens synpunkter

Barnombudsmannen är i stort positiv till utredarens bedömningar och förslag som syftar till att kommunen i vart fall i brådskande situationer ska kunna ingripa till skydd för alla barn och unga som vistas där, oavsett var deras hemvist är. Enligt artikel 2 i barnkonventionen ska konventionsstaterna respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i barnkonvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt.

Vad gäller enskildheter i promemorian lämnas följande synpunkter. Numreringen nedan följer avsnitten i promemorian.

8.7 Ansökan om fortsatt omhändertagande

I promemorian föreslås att ett omedelbart omhändertagande i dessa fall får fortsätta efter medgivande av förvaltningsrätten. Ett medgivande om fortsatt omhändertagande får lämnas för högst tre månader åt gången.

Barnombudsmannen är positiv till att ett omedelbart omhändertagande i dessa fall ska kunna förlängas och då regelbundet prövas.

Som uppmärksammas i promemorian torde det skilja sig mycket från fall till fall hur länge ett omedelbart omhändertagande behöver fortgå. Prövningen av om ett fortsatt omedelbart omhändertagande ska medges ska alltid, enligt Barnombudsmannen, ha sin utgångspunkt i det enskilda barnets bästa.

I de fall man kan tänka sig att den behöriga utländska myndigheten borde kunna ta över ansvaret för den unge snabbt är tre månader mellan varje prövning en lång tid. Barnombudsmannen vill framhålla att det är viktigt att en tre månaders frist inte får bli huvudregeln utan att det alltid ska ske en individuell prövning där målsättningen är att ärendet ska kunna avslutas så snabbt som möjligt. I förarbeten till bestämmelsen i 8 § LVU uttalas att ett omedelbart omhändertagande till sin karaktär är en provisorisk åtgärd och att den därför inte bör bestå längre tid än vad som oundgängligen behövs.¹ Barnombudsmannen anser att detta självfallet även ska gälla i de fall med internationell anknytning som promemorian behandlar.

I vissa fall kan man dock tänka sig att det fortsatta omedelbara omhändertagandet i realiteten kan komma att pågå under en mycket lång tid, exempelvis i de fall man möter svårigheter att etablera kontakt med behöriga utländska myndigheter, och därmed ur barnets perspektiv närmast kan komma att jämföras med vård enligt LVU. Barnombudsmannen vill i dessa fall uppmärksamma tre aspekter som vi identifierat som viktiga att lyfta.

För det första anser Barnombudsmannen att benämningen ” fortsatt omedelbart omhändertagande ” kan vara ett problematiskt begrepp eftersom det kan ge felaktiga associationer om att detta är någon som endast kan pågå under en mycket kort akut fas. I den fortsatta beredningen bör därför lämpligheten i att använda begreppet övervägas.

För det andra är Barnombudsmannen kritisk till att utredaren i promemorian skriver att planeringen av barnets vård inte behöver bli lika omfattande vid en ansökan om medgivande till fortsatt omedelbart omhändertagande som vid ansökan om vård. Även om det naturligtvis är viktigt att regelbundet pröva omhändertagandet är det angeläget att utredningen inte endast fokuserar på kontakterna med de utländska myndigheterna utan även på en planering av barnets vård. Enligt artikel 20 i barnkonventionen är staten skyldig att ge barn som berövas sin familjemiljö särskilt skydd och stöd. Av artikeln framgår vidare att hänsyn ska tas till önskvärdheten av kontinuitet i ett barns uppföstran. Ett barn som löper sådan risk att fara illa så att ett omhändertagande är aktuellt har enligt barnkonventionen rätt till skydd och god vård. Ett barn har enligt artikel 24 och 39 i

¹ Prop. 1989/90:28 s. 111.

barnkonventionen rätt till bästa uppnåeliga hälsa och rehabilitering när de till exempel utsatts för våld, brukar droger eller mår psykiskt dåligt. Enligt förslagen till ny LVU (SOU 2015:71) ska vården vara av god kvalitet. Vården ska vara trygg, säker, ändamålsenlig och präglas av kontinuitet. Planeringen av barnets vård behöver därför även innefattas i ett medgivande till fortsatt omedelbart omhändertagande i dessa fall.

Slutligen vill Barnombudsmannen väcka frågan om hur man rättsligt och praktiskt löser frågan om att ett omedelbart omhändertagande, efter medgivande om förlängning, kan pågå under längre tidsperioder. Barnet och vårdnadshavaren kan under tiden barnet varit omhändertaget i Sverige enligt de nya föreslagna bestämmelserna ha fått en stark faktisk anknytning till Sverige. Utredaren har inte berört frågan om behovet av en bortre tidsgräns i promemorian.

Barnombudsmannen anser att den frågan bör analyseras i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Barnombudsmannen önskar att en närmare analys görs om det är möjligt att i dessa fall avsluta det fortsatta omedelbara omhändertagandet och istället bereda barnet vård enligt LVU. Situationen kan tänkas uppstå i exempelvis de fall där det alltjämt föreligger förutsättningar för ett fortsatt omedelbart omhändertagande i Sverige under lång tid men det saknas möjlighet att ordna så att barnet kan tas omhand av det land som barnet hade hemvist i vid tidpunkten för det omedelbara omhändertagandet. Frågan om det föreligger svensk domsrätt har enligt praxis avgjorts med utgångspunkt i vårdnadshavaren och barnets anknytning till Sverige vid tiden för det underställda beslutet (se RÅ 2006 ref. 36 samt jfr RÅ 1989 ref. 50).

Föredragande i ärendet har varit juristen Sofia Lund och utredaren Karin Röbäck de Souza.

Anita Wickström
vikarierande barnombudsman